

Sylvia WIŚNIEWSKA¹

STAN ROZWOJU OŚRODKÓW INNOWACJI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W POLSCE

Celem artykułu jest próba identyfikacji stanu rozwoju ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Opracowanie składa się z trzech części. W pierwszej zaprezentowano problemy związane z pojęciem ośrodków innowacji i przedsiębiorczości oraz ich dynamikę rozwoju w Polsce w latach 1990–2009. Część druga przedstawia ośrodki w układzie rodzajowym w 2009 r. Na zakończenie określono poziom nasycenia polskich regionów tymi podmiotami w 2009 r.

Słowa kluczowe: ośrodki innowacji i przedsiębiorczości, innowacyjność, region.

1. WPROWADZENIE

Współczesną gospodarkę cechuje rosnące znaczenie innowacyjności jako czynnika, który determinuje procesy gospodarcze². Innowacyjność jest dla polskich przedsiębiorstw warunkiem koniecznym dla uzyskania korzystnej pozycji w gospodarce światowej³. Jednocześnie należy podkreślić, że innowacyjność przedsiębiorstw ma swoje podstawy w infrastrukturze instytucjonalnej, wspierającej ich działalność innowacyjną⁴.

W gospodarce rynkowej funkcjonowanie instytucji wsparcia, tworzących środowisko sprzyjające działalności gospodarczej, jest jednym z warunków efektywnego wykorzystania lokalnych czynników wzrostu. Szczególną pozycję w instytucjonalnym zapleczu systemu wsparcia odgrywają ośrodki innowacji i przedsiębiorczości (OIiP)⁵, których celem jest aktywizacja tkwiącej w ludziach przedsiębiorczości i ich zdolności innowacyjnych⁶.

Celem artykułu jest próba identyfikacji stanu rozwoju ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w Polsce.

¹ Mgr Sylwia Wiśniewska, Zakład Statystyki i Ekonometrii, Instytut Ekonomii i Administracji, Wydział Zarządzania i Administracji, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach.

² P. Kupczak, *Bariery przy wdrażaniu innowacji w polskich przedsiębiorstwach*, „Nauka i Gospodarka” 2009/3, s. 41.

³ A. Pomykański, *Innowacyjność przedsiębiorstwa a sieciowe zarządzanie organizacjami w regionie*, [w:] *Zarządzanie wiedzą w warunkach globalnej współpracy przedsiębiorstw*, red. J. Bogdanienko, M. Kuzel, I. Sobczak, Adam Marszałek, Toruń 2007, s. 108.

⁴ B. Filipiak, M. Kogut-Jaworska, *Wspieranie rozwoju i innowacyjności instytucji otoczenia biznesu przez samorząd gminy*, [w:] *Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce*, red. R. Brol, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2008, s. 36.

⁵ Dla podmiotów aktywnych w obszarze wsparcia przedsiębiorczości, procesów innowacyjnych i transferu technologii przyjmuje się wiele określeń: „infrastruktura innowacji i transferu technologii”, „niekomercyjne otoczenie biznesu”, „instytucje wsparcia rozwoju gospodarczego”, „instytucje wsparcia” itp. W Polsce najczęściej stosuje się termin „ośrodki innowacji i przedsiębiorczości”, zob. K.B. Matusiak, *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. SOOIPP-Raport – 2007*, SOOIPP, Łódź–Kielce–Poznań 2007, s. 18.

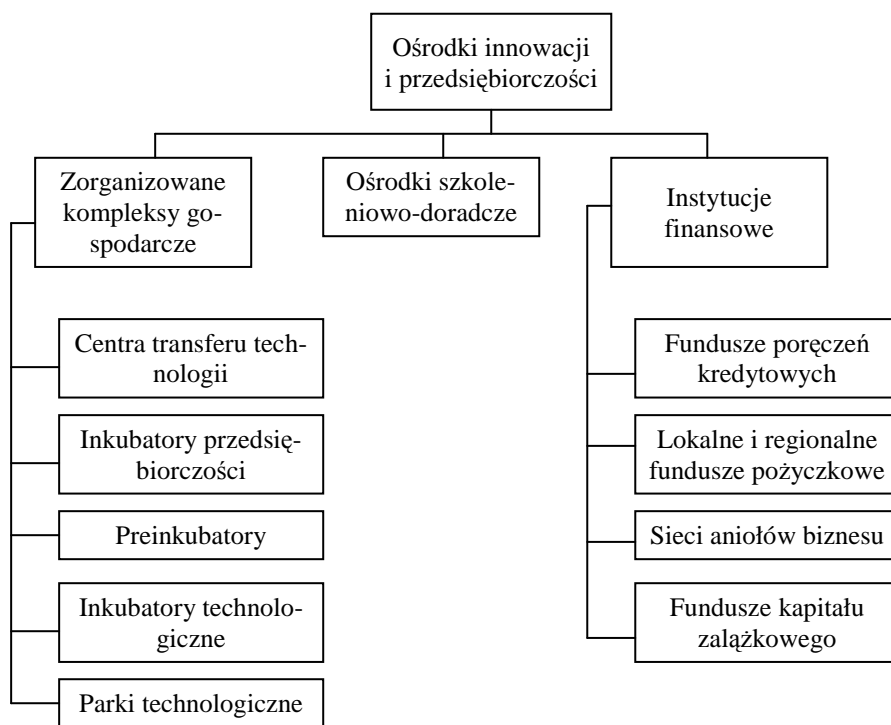
⁶ K.B. Matusiak, *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. SOOIPP-Raport – 2007*, s. 7.

2. IDENTYFIKACJA OŚRODKÓW INNOWACJI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W POLSCE

OliP stanowią funkcjonalne, niezależne od formy organizacyjno-prawnej, określenie podmiotów zaangażowanych w rozwój przedsiębiorczości, innowacyjności i transferu technologii w formie:

- szerzenia wiedzy poprzez doradztwo, informację i szkolenia;
- pomocy w transferze i komercjalizacji nowych technologii;
- asysty w tworzeniu nowych przedsiębiorstw zakładanych przez studentów, absolwentów, doktorantów i pracowników naukowych;
- pomocy doradczej, technicznej i lokalowej dla nowo powstałych firm;
- wsparcia finansowego oferowanego osobom podejmującym działalność gospodarczą i nowo utworzonym firmom bez historii kredytowej⁷.

Ze względu na funkcje realizowane w procesie wspierania innowacyjności, przedsiębiorczości i transferu technologii ośrodki innowacji i przedsiębiorczości można podzielić na trzy grupy, co przedstawiono na rysunku 1.

Rys. 1. Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Transfer technologii z uczelni do biznesu. Tworzenie mechanizmów transferu technologii*, red. K. Santarek, PARP, Warszawa 2008, s. 110.

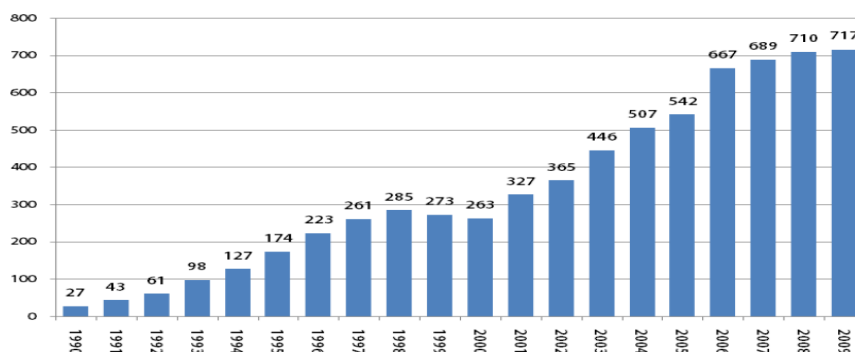
⁷ K.B. Matusiak, *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości*, [w:] *Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć*, red. K.B. Matusiak, PARP, Warszawa 2008, s. 224.

Struktura i zakres zadań podejmowanych przez poszczególne instytucje wsparcia determinowane są celami lokalnej lub regionalnej strategii rozwoju, sytuacją społeczno-gospodarczą czy uwarunkowaniami kulturowymi terytorium, na którym funkcjonują. Ponadto działalność OliP uwarunkowana jest posiadanymi zasobami: ludzkimi, finansowymi, organizacyjnymi i materialnymi⁸.

Idea tworzenia instytucji wspierających przedsiębiorczość, procesy innowacyjne i transfer technologii pojawiła się w Polsce w okresie transformacji systemowej. Na początku 1990 r. utworzono przy Politechnice Poznańskiej pierwszy ośrodek o cechach inkubatora technologicznego pod nazwą „Wielkopolskie Centrum Innowacji i Przedsiębiorczości”. W szybkim tempie pojawiły się kolejne inicjatywy: Centrum Przedsiębiorczości Politechniki Warszawskiej, Fundacja Progress & Business w Krakowie i Warszawskie Centrum Wysokich Technologii (CETE)⁹.

Od 1990 r. liczba ośrodków innowacji i przedsiębiorczości systematycznie rosła, osiągając w połowie 2009 r. liczbę 717. Wyjątek stanowią jedynie lata 1999–2000, w których zanotowano kilkuprocentowy spadek liczby tego typu podmiotów. Dynamikę rozwoju infrastruktury innowacji i transferu technologii przedstawiono na rysunku 2. Należy zauważyć, że w latach 2000–2004 nastąpił wzrost liczby ośrodków o 91%. Rozwój instytucji wsparcia w Polsce można podzielić na sześć etapów:

- 1) okres pionierski – lata 1990–1993;
- 2) rozwiązywanie problemów rynku pracy – lata 1993–1996;
- 3) stabilizacja systemu wsparcia i nowe pomysły – lata 1998–2000;
- 4) okres przedakcesyjny – lata 2001–2003;
- 5) doświadczenia unijne – lata 2004–2007;
- 6) konsolidacja regionalnych systemów innowacji – od 2008 r.¹⁰

Rys. 2. Dynamika rozwoju ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w Polsce w latach 1990–2009

Źródło: K.B. Matusiak, Stan polskich ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w 2009 r., [w:] Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2009, red. K.B. Matusiak, PARP, Łódź–Warszawa 2009, s. 20.

⁸ Transfer technologii z uczelni do biznesu. Tworzenie mechanizmów transferu technologii, red. K. Santarek, PARP, Warszawa 2008, s. 109.

⁹ K.B. Matusiak, Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. SOOIPP-Raport – 2007, s. 21.

¹⁰ K.B. Matusiak, Rozwój systemów wsparcia przedsiębiorczości. Przestanki, polityka i instytucje, ITE-PIB, Radom–Łódź 2006, s. 331–337; K.B. Matusiak, Stan polskich ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w 2009 r., [w:] Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2009, red. K.B. Matusiak, PARP, Łódź–Warszawa 2009, s. 19.

3. OŚRODKI INNOWACJI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W UKŁADZIE RODZAJOWYM

Dane statystyczne dotyczące liczby poszczególnych typów ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w Polsce w połowie 2009 r. przedstawiono w tabeli 1. Należy zauważyć, że w układzie rodzajowym dominowały ośrodki szkoleniowo-doradcze, które stanowiły blisko 45% wolumenu aktywnych podmiotów. Ten typ był bowiem najłatwiejszy do uruchomienia przy relatywnie niskich nakładach finansowych. Dodatkowo szeroki wachlarz świadczonych usług informacyjnych, doradczych oraz szkoleniowych umożliwiał dużą swobodę organizacyjną¹¹.

Jednocześnie należy podkreślić, że dostępność środków unijnych oraz wzrost zrozumienia dla omawianych działań skutkowały rozwojem wielofunkcyjnych, zaawansowanych organizacyjnie i koncepcyjnie typów ośrodków¹². Drugą pod względem liczebności kategorię stanowiły bowiem centra transferu technologii, których udział wyniósł ponad 12% ogółu OLiP. Z kolei preinkubatory stanowiły ponad 7%, a parki technologiczne i inkubatory przedsiębiorczości po blisko 6,5% wszystkich podmiotów. Dużym udziałem w ogólnej liczbie instytucji wsparcia charakteryzowały się również instytucje finansowe, takie jak lokalne i regionalne fundusze pożyczkowe (11,4%) oraz fundusze poręczeń kredytowych (7,5%). Najmniejszy odsetek OLiP stanowiły natomiast inkubatory technologiczne, fundusze kapitału zaangażowanego i sieci aniołów biznesu.

Tabela 1. Liczba poszczególnych typów ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w Polsce w 2009 r.

Lp.	Typy ośrodków innowacji i przedsiębiorczości	Liczba podmiotów	Udział (w %)
1	parki technologiczne	46*	6,4
2	inkubatory technologiczne	17	2,4
3	preinkubatory	51	7,1
4	inkubatory przedsiębiorczości	46	6,4
5	centra transferu technologii	87	12,1
6	fundusze kapitału zaangażowanego	9	0,0
7	sieci aniołów biznesu	7	0,0
8	lokalne i regionalne fundusze pożyczkowe	82	11,4
9	fundusze poręczeń kredytowych	54	7,5
10	ośrodki szkoleniowo-doradcze	318	44,4

* Wśród 46 parków technologicznych wyróżniono 23 parki prowadzące działalność operacyjną oraz 23 inicjatywy parkowe.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: K.B. Matusiak, Stan polskich ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w 2009 r., [w:] Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2009, red. K.B. Matusiak, PARP, Łódź–Warszawa 2009, s. 23.

Rozwój instytucji wsparcia w ostatnich latach bazował na partnerstwie publiczno-prywatnym, realizowanym w formie spółek prawa handlowego, oraz na pozarządowych instytucjach wspierania rozwoju, wśród których wyróżniono stowarzyszenia i fundacje¹³.

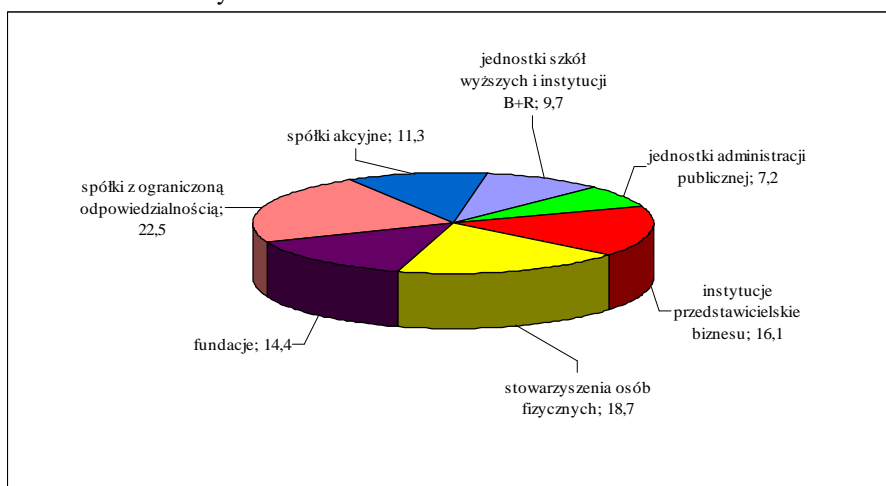
¹¹ K.B. Matusiak, *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. SOOIPP-Raport – 2007*, s. 27.

¹² K.B. Matusiak, *Stan polskich ośrodków...*, s. 24.

¹³ K.B. Matusiak, *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. SOOIPP-Raport – 2007*, s. 27.

W 2009 r. bowiem w formie spółek z ograniczoną odpowiedzialnością i spółek akcyjnych funkcjonowało odpowiednio 22,5% i 11,3% ogółu podmiotów. Z kolei w ramach stowarzyszeń osób fizycznych i fundacji zorganizowanych było odpowiednio 18,7% i 14,4% wolumenu ośrodków. Należy zatem zauważyć, że w wyżej wymienionych formach funkcjonowało blisko 67% wszystkich OIiP.

Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości zorganizowane były również w ramach szkół wyższych i placówek B+R (9,7%) oraz instytucji przedstawicielskich biznesu (16,1%), takich jak izby, cechy, stowarzyszenia i zrzeszenia pracodawców. Poszerzały one swoje tradycyjne zadania o wyspecjalizowane usługi wspomagające procesy innowacyjne, transfer technologii oraz tworzenie i rozwój przedsiębiorstw¹⁴. Udział inicjatyw bezpośrednio zarządzanych przez administrację publiczną kształtował się na poziomie 7,2%. Tendencje te zobrazowano na rysunku 3.

Rys. 3. Rozkład ośrodków innowacji i przedsiębiorczości według formy organizacyjno-prawnej w Polsce w 2009 roku (w%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: K.B. Matusiak, Stan polskich ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w 2009 r., [w:] Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2009, red. K.B. Matusiak, PARP, Łódź–Warszawa 2009, s. 25–26.

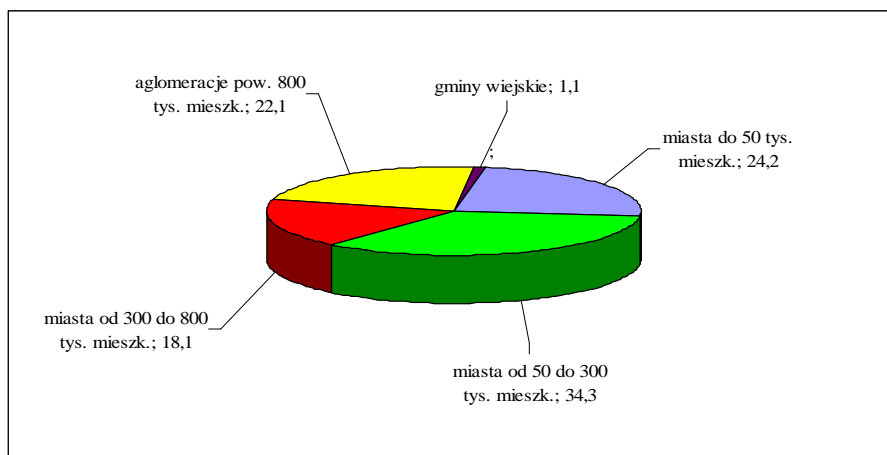
4. ROZKŁAD PRZESTRZENNY OŚRODKÓW INNOWACJI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

W wyniku analizy instytucji wsparcia w układzie terytorialnym w 2009 r., podobnie jak w latach ubiegłych, odnotowano koncentrację omawianych podmiotów w aglomeracjach oraz dużych i średnich miastach (74,5%). Najsilniejsza koncentracja miała miejsce wokół aglomeracji, takich jak Katowice, Warszawa, Trójmiasto i Kraków, oraz dużych miast. Z kolei na terenach wiejskich i w małych miastach (do 50 tys. mieszkańców) funkcjonował jedynie co czwarty ośrodek. Należy równocześnie podkreślić, że pozytywnym zjawiskiem był wzrost liczby punktów konsultacyjnych czy renomowanych

¹⁴ K.B. Matusiak, *Stan polskich ośrodków...*, s. 26.

ośrodków informacyjnych w miastach i gminach niezdolnych do samodzielnej organizacji własnych instytucji wsparcia¹⁵.

Uzupełnienie informacji o tendencjach w rozkładzie terytorialnym OLiP przedstawiono na rysunku 4, na którym zobrazowano rozkład instytucji wsparcia według miejsca działalności w Polsce w 2009 r.

Rys. 4. Rozkład ośrodków innowacji i przedsiębiorczości według miejsca działalności w Polsce w 2009 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: K.B. Matusiak, Stan polskich ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w 2009 r., [w:] Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2009, red. K.B. Matusiak, PARP, Łódź–Warszawa 2009, s. 26.

Z kolei nasycenie ośrodkami innowacji i przedsiębiorczości polskich regionów przedstawiono w tabeli 2. Należy zatem zauważyć, że w 2009 r. na jedno województwo przypadało średnio 45 ośrodków. Najwięcej podmiotów, powyżej średniej krajowej, funkcjonowało na Górnym Śląsku (87), na Mazowszu (65), w Wielkopolsce (64), w Małopolsce (56) oraz na Dolnym Śląsku (53) i Lubelszczyźnie (51). W regionach tych działało 52% wolumenu instytucji wsparcia. Natomiast najmniej ośrodków odnotowano w województwach opolskim (17), lubuskim (22) i świętokrzyskim (23), które pod tym względem znacznie odbiegały na niekorzyść od średniej krajowej.

Z przedstawionych danych wynika, że w regionach słabo rozwiniętych funkcjonuje znacznie mniej niż średnio w kraju ośrodków innowacji i przedsiębiorczości. Negatywnym zjawiskiem jest również niewielka liczba omawianych podmiotów na terenach wiejskich i w małych miastach. Skutkuje to koncentracją instytucji wsparcia w regionach o dużym potencjale gospodarczym. Ponadto należy zauważyć, że podmioty w regionach peryferyjnych dysponują z reguły zdecydowanie słabszym zapleczem kadrowym i technicznym. Dlatego też można stwierdzić, że rozwijany w naszym kraju system wsparcia aktywizuje obszary, które są już dynamiczne, prowadząc tym samym do dalszego pogłębienia dysproporcji rozwojowych w ujęciu przestrzennym¹⁶.

¹⁵ K.B. Matusiak, *Stan polskich ośrodków...*, s. 26.

¹⁶ K.B. Matusiak, *Stan polskich ośrodków...*, s. 27.

Tabela 2. Nasycenie polskich regionów ośrodkami innowacji i przedsiębiorczości w 2009 r.

Lp.	Województwo	Liczba podmiotów	Udział (w %)
1	śląskie	87	12,1
2	mazowieckie	65	9,1
3	wielkopolskie	64	9,0
4	małopolskie	56	7,8
5	dolnośląskie	53	7,4
6	lubelskie	51	7,1
7	zachodniopomorskie	44	6,1
8	podkarpackie	42	5,9
9	pomorskie	42	5,9
10	łódzkie	40	5,6
11	warmińsko-mazurskie	37	5,2
12	kujawsko-pomorskie	37	5,2
13	podlaskie	36	5,0
14	świętokrzyskie	23	3,2
15	lubuskie	22	3,1
16	opolskie	18	2,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie: K.B. Matusiak, Stan polskich ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w 2009 r., [w:] Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2009, red. K.B. Matusiak, PARP, Łódź–Warszawa 2009, s. 26.

5. PODSUMOWANIE

W warunkach narastającej presji konkurencyjnej zdolność do generowania i absorbowania innowacji jest jednym z głównych wyzwań stojących przed regionami w Polsce. Innowacje, zaliczane do kluczowych czynników przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw, mają swoje podstawy w infrastrukturze instytucjonalnej wspierającej innowacyjność i transfer technologii¹⁷. Jej zadaniem jest bowiem tworzenie innowacyjnego środowiska poprzez kreowanie postaw przedsiębiorczych, ukierunkowanych na wykorzystanie wiedzy¹⁸. Istotne wydaje się zatem rozpoznanie i doskonalenie infrastruktury instytucjonalnej innowacji, zwłaszcza ośrodków innowacji i przedsiębiorczości.

Dotychczasowy rozwój polskich ośrodków innowacji i przedsiębiorczości można uznać za sukces lokalnych społeczności, bezpośrednio związanych z analizowanymi inicjatywami. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej oraz dostęp do środków unijnych w szczególności sposób dynamizuje rozwój instytucji wsparcia. Wzrasta bowiem zarówno różnorodność instytucjonalnych form wsparcia, jak i znaczenie ośrodków najbardziej kompleksowych. Następuje również znacząca poprawa w zakresie właściwie wszystkich parametrów oceny OLiP, począwszy od zasobów ludzkich, poprzez organizacyjne, na technicznych kończąc. Należy jednak zaznaczyć, że po 2013 r. ciężar utrzymania instytucji w znacznie większym zakresie będzie spoczywać na środowiskach lokalnych. W ko-

¹⁷ B. Filipiak, M. Kogut-Jaworska, *Wspieranie rozwoju i innowacyjności instytucji otoczenia biznesu przez samorząd gminny*, [w:] *Gospodarka lokalna i regionalna...*, s. 36; A. Smalec, *Innowacyjność jako czynnik rozwoju regionu*, [w:] *Gospodarka lokalna i regionalna...*, s. 65–68.

¹⁸ B. Kaczmarska, *Klasyfikacja i ocena efektywności ośrodków innowacji i przedsiębiorczości*, „Problemy Zarządzania” 7/2 (2009), s. 71–72.

lejszych latach nie należy zatem oczekiwać dalszego wzrostu liczby ośrodków. Pożądana jest natomiast profesjonalizacja ich działalności w celu budowy trwałego i spójnego regionalnego systemu innowacji¹⁹.

LITERATURA

- [1] Filipiak, B.; Kogut-Jaworska, M., *Wspieranie rozwoju i innowacyjności instytucji otoczenia biznesu przez samorząd gminny*, [w:] *Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce*, red. R. Bról, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2008
- [2] Kaczmarek, B., *Klasyfikacja i ocena efektywności ośrodków innowacji i przedsiębiorczości*, „Problemy Zarządzania” 7 (2009)
- [3] Kupczak, P., *Bariery przy wdrażaniu innowacji w polskich przedsiębiorstwach*, „Nauka i Gospodarka” 2009/3
- [4] Matusiak, K.B., *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości*, [w:] *Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć*, red. K.B. Matusiak, PARP, Warszawa 2008
- [5] Matusiak, K.B., *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. SOOIPP-Raport – 2007*, SOOIPP, Łódź–Kielce–Poznań 2007
- [6] Matusiak, K.B., *Rozwój systemów wsparcia przedsiębiorczości. Przesłanki, polityka i instytucje*, ITE–PIB, Radom–Łódź 2006
- [7] Matusiak, K.B., *Stan polskich ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w 2009 r.*, [w:] *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2009*, red. K.B. Matusiak, PARP, Łódź–Warszawa 2009
- [8] Pomykański, A., *Innowacyjność przedsiębiorstwa a sieciowe zarządzanie organizacjami w regionie*, [w:] *Zarządzanie wiedzą w warunkach globalnej współpracy przedsiębiorstw*, red. J. Bogdanienko, M. Kuzel, I. Sobczak, Adam Marszałek, Toruń 2007
- [9] Smalec, A., *Innowacyjność jako czynnik rozwoju regionu*, [w:] *Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce*, red. R. Bról, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2008
- [10] *Transfer technologii z uczelni do biznesu. Tworzenie mechanizmów transferu technologii*, red. K. Santarek, PARP, Warszawa 2008

THE STATE OF DEVELOPMENT OF THE INNOVATION AND BUSINESS CENTERS IN POLAND

The purpose of this article is to present the state of development of the Innovation and Business Centres in Poland. The paper is divided in three parts. In the first part of the article author describes problems referring to the concept of the Innovation and Business Centres and their dynamics of development in 1990-2009. The second part concentrates on the centres in generic arrangement in 2009. Finally, the paper contains analysis of the Innovation and Business Centres in spatial arrangement in 2009.

¹⁹ K.B. Matusiak, *Stan polskich ośrodków...*, s. 27.